

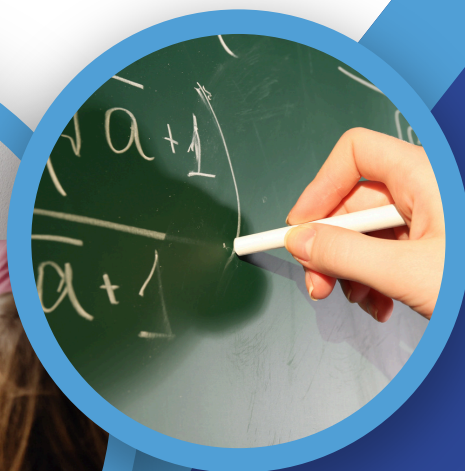

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Informacje o projekcie ustawy dla rodziców i nauczycieli

WSZYSTKO, CO MUSISZ WIEDZIEĆ O USTAWIE O PRAWACH I OBOWIĄZKACH UCZNIĄ

ETAP: PRZYJĘCIE PRZEZ RADĘ MINISTRÓW

Nowy projekt ustawy to nie tylko katalogi praw i obowiązków dla uczniów, sieć rzeczników praw uczniowskich czy większy wpływ uczniów i rodziców na pracę szkoły, ale przede wszystkim koniec chaosu, który obecnie panuje wokół interpretacji statutów i regulaminów szkolnych – bez ideologii i bez rewolucji.

Te rozwiązania nie są nowością, ale metodą na uporządkowanie przepisów, które już obowiązują, lecz pozostają rozproszone w różnych aktach prawnych.

Jakie korzyści ustawa przyniesie nauczycielom, rodzicom i uczniom?

Nauczyciele:

- łatwiej sprawdzą, czy norma prawna, na którą uczeń się powołuje, naprawdę występuje w katalogach praw i obowiązków uczniowskich, czy jednak doszło do jej nadinterpretacji,
- będą mogli objąć funkcję rzecznika praw uczniowskich na czterech szczeblach przewidzianych w ustawie. Szkolnymi i wojewódzkimi rzecznikami praw uczniowskich będą mogli zostać wyłącznie nauczyciele,
- zyskają uporządkowany system usprawiedliwiania nieobecności uczniów.

Rodzice:

- wzmocnią swój wpływ na szkołę. Rady szkół, w których skład muszą wchodzić rodzice, decydują o najważniejszych sprawach dla szkoły (między innymi o statucie, planie pracy i planie finansowym). Dzięki ustawie istnienie tych organów będzie obowiązkowe od września 2028 r.,
- będą mogli zwrócić się z prośbą o bezpłatną pomoc do rzeczników praw uczniowskich na poziomie kraju, województwa, gminy lub powiatu (fakultatywnie) oraz szkoły,
- będą mieć pewność co do tego, jakie prawa i obowiązki mają ich dzieci.

Uczniowie:

- znajdą w jednym miejscu przysługujące im prawa i obowiązki. Obecnie te przepisy są rozproszone w różnych aktach prawnych,
- będą mogli liczyć na rozwiązanie swoich szkolnych problemów z pomocą rzeczników praw uczniowskich – obowiązkowo w szkole, fakultatywnie na szczeblu lokalnym, obligatoryjnie na poziomie wojewódzkim i krajowym,
- wzmocnią kompetencje społeczne i obywatelskie poprzez udział w radzie szkoły lub placówki oraz demokratyczne wybory opiekuna samorządu uczniowskiego.

Katalog praw i wolności uczniowskich

Projekt ustawy przewiduje m.in. katalog z 17 uporządkowanymi oraz ujednoliconymi prawami i 4 tzw. wolnościami uczniowskimi, w tym:

- prawo do równego traktowania i poszanowania godności,
- prawo do nauczania i wychowania opartych o metody uznane przez współczesne nauki pedagogiczne,
- prawo do poszanowania prywatności,
- prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania oraz opieki,
- prawo do jawnego, sprawiedliwego i umotywowanego oceniania,
- prawo do informacji dotyczących procesu nauczania i wychowania,
- wolność od wszelkich form przemocy oraz dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny,
- wolność sumienia, wyznania i światopoglądu oraz wolność słowa.

Obecnie tych przepisów trzeba szukać między innymi w Konstytucji RP, Konwencji o prawach dziecka, w ustawach, rozporządzeniach i statutach szkół. Dzięki nowej ustawie katalog praw ucznia będzie dostępny w jednym miejscu.

Katalog obowiązków uczniowskich

Podobnie jak w przypadku praw uczniowskich – obowiązki uczniów wynikają dziś z różnych aktów prawnych. Ten chaos powoduje, że nauczyciele, rodzice oraz uczniowie nie wiedzą dokładnie, jakie dokładnie obowiązki spoczywają na uczniach. Dlatego też uporządkowaliśmy ten system.

Do najważniejszych obowiązków uczniowskich przewidzianych w projekcie ustawy będą należeć:

- przestrzeganie przepisów prawa regulujących pracę i organizację szkoły,
- szanowanie praw i wolności pozostałych członków społeczności szkolnej,
- zachowywanie się zgodnie z ogólnie przyjętymi normami społecznymi,
- noszenie stroju zgodnego z ogólnie przyjętymi normami społecznymi, który nie nawołuje do nienawiści lub dyskryminacji, nie stwarza zagrożenia dla bezpieczeństwa i nie jest sprzeczny z prawem. Nie chcemy decydować, jak uczniowie mają się ubierać, ale dbać o bezpieczeństwo pracy i higienę w placówkach,

- przestrzeganie statutowych zasad regulujących strój i wygląd podczas lekcji WF, zajęć w laboratoriach, pracowniach i warsztatach, jak również w czasie uroczystości oraz wyjść grupowych i wycieczek. Szkoły będą mogły zakazać noszenia np. zbyt długich paznokci czy kolczyków, ale wyłącznie w sytuacjach, kiedy strój lub element wyglądu stworzy realne zagrożenie podczas lekcji (np. WF),
- usprawiedliwianie nieobecności wraz ze wskazaniem ich powodu niezawierającego informacji nadmiernych i wrażliwych (aktualnie nie jest jasne, czy szkoła może wymagać wskazania powodu; wprowadzane zmiany wprost określają, że powód będzie obowiązkową częścią usprawiedliwienia nieobecności). Progi frekwencyjne nie zmieniają się. Dotychczasowe zasady klasyfikacji pozostaną w mocy,
- przygotowywanie się do zajęć, przystępowanie do form sprawdzania osiągnięć edukacyjnych, a także szanowanie praw autorskich utworów innych osób.

Dlaczego umieściliśmy katalog obowiązków uczniowskich w ustawie?

Konstytucja RP stanowi, że państwo może ingerować w prawa i wolności obywateli (w tym nakładać obowiązki) tylko w drodze ustawy. Pokazały to również wyroki sądów w okresie pandemii COVID-19 nt. restrykcji wprowadzanych w innej formie niż ustawa. Dlatego zebraliśmy obowiązki uczniowskie w jeden ustawowy katalog, pozostawiając jednocześnie szkołom autonomię w zakresie uszczegóławiania niektórych obowiązków (m.in. trybu, terminu i formy usprawiedliwienia lub szczegółowych zasad dotyczących stroju, wyglądu oraz korzystania z telefonów komórkowych).

Konsekwencje niewłaściwych zachowań uczniów

Projekt ustawy zawiera też katalog działań wychowawczych oraz kar, które dyrektorzy i nauczyciele mogą stosować wobec uczniów. Przy tej okazji wskazaliśmy odformalizowaną procedurę wymierzania kar. Nauczyciele będą mogli stosować tzw. działania wychowawcze, których katalog pozostaje otwarty. Dopiero kiedy te metody okażą się niewystarczające do osiągnięcia celu wychowawczego, dyrektor szkoły lub placówki będzie mógł wszcząć postępowanie o wymierzenie kary uczniowi. Celem jest zatem wychowywanie, a nie represja.

Rzecznicy praw uczniowskich

Aktualnie uczniowie mogą zwrócić się o pomoc do Rzecznika Praw Obywatelskich albo Rzecznika Praw Dziecka – organów, które dla wielu uczniów są zbyt odległe. Tworzymy więc strukturę rzeczników praw uczniowskich, stojących na straży praw podopiecznych szkół i placówek:

- Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich – stanowisko w służbie cywilnej, wyłaniane w drodze konkursu na 4-letnią kadencję, neutralne politycznie,
- wojewódzkich rzeczników praw uczniowskich przy każdym kuratorium oświaty – pracowników służby cywilnej neutralnych politycznie. Będzie to stanowisko bardzo zbliżone do wizytatora w kuratorium oświaty,
- gminnych (miejskich) i powiatowych rzeczników praw uczniowskich. Jednostki samorządu terytorialnego będą mogły zdecydować czy chcą utworzyć rzecznika na tym szczeblu, czy nie,
- szkolnych rzeczników praw uczniowskich w każdej szkole lub placówce. Będzie to co do zasady stanowisko połączone z funkcją opiekuna samorządu uczniowskiego. Bez zmian względem obecnego prawa opiekuna wybierać będą uczniowie w głosowaniu.

Nie tworzymy ani nowych urzędów, ani nowych biur w strukturze państwa. Zapewniamy specjalną i wykwalifikowaną osobę w szkole, gminie lub powiecie (nieobowiązkowo), w kuratorium oświaty i na poziomie kraju, do której można zwrócić się o pomoc.

Obowiązkowe rady szkół

Od roku 1991 prawo przewiduje istnienie rady szkoły – organu, w którego skład wchodzi w równej liczbie nauczyciele, rodzice i uczniowie. Chcemy, aby rady szkół były powoływane obowiązkowo. Takie działanie zwiększy poziom demokracji w systemie oświaty i wzmocni wpływ rodziców na szkołę, w której uczą się ich dzieci.

Jeśli ustawa wejdzie w życie, rady szkół staną się obowiązkowe od 1 września 2028 roku. Chcemy dać społeczności szkolnej czas na spokojne przygotowanie się do tej zmiany.

Rady szkół mają szerokie kompetencje. To one m.in.:

- uchwalają statut i jego zmiany,
- opiniują projekt planu finansowego szkoły lub placówki,
- opiniują plan pracy szkoły lub placówki i inne sprawy istotne dla jej działalności,
- mogą zbierać dobrowolne składki na wspieranie działalności edukacyjnej szkoły lub placówki,
- będą rozpatrywały odwołania od kar wymierzonych uczniom przez dyrektora.

Uwaga: nie we wszystkich wyżej wymienionych sprawach muszą uczestniczyć uczniowie. Szkoły i placówki w statutach będą mogły ograniczyć udział uczniów w niektórych kompetencjach rad szkół. Rad szkół i placówek nie trzeba będzie ponadto powoływać tam, gdzie nie będzie stałej reprezentacji uczniów lub rodziców (np. w szkołach przyszpitalnych).

Początek stosowania ustawy

Co do zasady przepisy ustawy wejdą w życie 1 września 2026 r., z czasem na dostosowanie statutów szkół i placówek oświatowych do 31 października 2026 r. Przewidzieliśmy jednak kilka wyjątków:

- wojewódzkich rzeczników praw uczniowskich będzie można powołać nie wcześniej niż 1 stycznia 2027 r.;
- 1 września 2028 r. z kolei wejdą w życie przepisy o obowiązkowych radach szkół i placówek, z terminem na dostosowanie statutów szkół i placówek do 31 października 2028 r.

Chcemy dać szkołom i placówkom oświatowym czas na spokojne wdrożenie projektowanej ustawy.

